

בני דוד עלי

מכינה ישיבתית לצה"ל | ישיבה לבוגרי צבא | ישיבה גבוהה

א' שבט תשע"א

-שכתוב-

בס"ד

פרשת בא- למעלת הבית היהודי / הרב אליעזר קשתיאל

המכות של פרשת בא מתאפיינות בסוג של מוות. מכת הארבה מתאפיינת בחושך "וכיסה את עין הארץ", "ותחשך הארץ", חושך כמבטא העדר חיים, ופרעה בעצמו קורא למכת הארבה "ויסר מעלי רק את המוות הזה", הארבה כהופעת מוות. "פירסמה הכתוב לומר שמכת ארבה היא ממיתה" (מדרש). מכת חושך גם היא מבטאת קיפאון של חיים, "לא קמו איש תחתיו". מותה של תפיסת עולם, ובואו של עידן חדש העומד להגיע. ועם פתיחת העידן חדש יש מוות של העידן הקודם. כך דרכו של הקב"ה בהנהגת העולם כל פעם שבאה קומה חדשה, יש העדר של העולם הקודם.

במכת ארבה הגיעו לפי המדרש הרבה מינים של ארבה, מיליוני פריטים שעסוקים רק בדבר אחד- לקחת לעצמם אכול, הרבה פריטים שעסוקים בלחלול הרבה. בספר יואל יש תיאור נורא של מכת ארבה קשה, ושם הנביא מתאר צבא גדול שמגיע כאילו על מרכבות וסוסים "ושיניו כמלתעות אריה" כל אחד יודע היטב את משימתו, משימה מאוד פשוטה. לאכול כמה שיותר וכשהרוח תנשוב- לעבור ליעד הבא. מיליוני חרקים שעסוקים בלהשאיר אדמה חרוכה. "מלך אין לארבה", אומר שלמה בספר משלי, אין פה איזה מלכות, אין ראש ללהקה, הרוח מזיזה אותו ממקום למקום. ארבה בארמית, אומר המהר"ל-נקרא "קמצא", קמצא- פרט מקומץ. להקה שבה אין מנהיג, אין מישהו שמגבש את כולם, אין אחריות על כולם, באים-לוקחים- הולכים, כל אחד עסוק בלקחת. כך נראית חברה, כך נראית מדינה, ששם ה' לא מתגלה בה, היא עלולה להיראות כמו להקת ארבה, זה סוג של חושך, זה מצב חשוך, מצב מדיני וחברתי חשוך. "על קמצא ובר קמצא, נחרבת ירושלים". חושך כללי, חושך תרבותי וחינוכי. "שיניו שיני ברזל" אומר המדרש, שיניים אדירות המסמלות כוח צריכה אדיר של הפרט, הוא לא משאיר אחריו שום ברכה. המצרים ניסו להכניס אותו לחביות ולהכין ממנו אוכל, אבל כשהרוח הגיעה הם הסתלקו מן החביות, לא נשאר שום דבר. מה שמניד את הפרטים זו הרוח, האופנה, הרוח שפעם היא פה ופעם היא שם, פעם דבר זה מושך ופעם זה, פרטים שנעים ממקום למקום ותרבות הצריכה עטה על משהו אחר. זה חושך.

אבל מצרים צריכים כנראה שיקוף יותר מדויק ובהיר מזה. "חושך יכסה ארץ וערפל לאומים"-חושך לאומי. "ויהי חושך אפילה בכל ארץ מצרים שלוש ימים לא ראו איש את אחיו" כל אחד רואה רק את עצמו, זה נקרא חושך לאומי. מצב שבו אין סיבה להתעניין באחרים, אתה יכול להישאר לבד שלושה ימים, חושך אומר המדרש שהיה אפשר למשש אותו, מה היה עובי של החושך הזה- "עוביו כדינר"- מטבע, זה החושך, מטבע שגורם לא לראות איש את אחיו.

"לבני ישראל היה אור במושבותיהם" אנו באים להגדיר הגדרות חדשות מהי מדינה מהי חברה, מהו בית. אנו מבדילים בין אור לחושך במוצ"ש, בין ישראל לעמים. אנו מבדילים בין תרבויות. ליל הסדר, סדר היציאה ממצרים, סדר שכל שנה צריך לחזור עליו ולחיות אותו אנו מצווים להגדיר את עצמנו גם ברמה הלאומית וגם ברמה המשפחתית, צריך להגדיר את הבית. מה נקרא בית? לכאורה בית זאת

יצירה אנושית זה מעשה ידי אדם, בית זה המבצר שלי, ההחלטות שלי, מקום המנוחה שלי. "שה לבית"- מהשה הזה מזים דם על המשקוף ועל שתי המזוזות, בדרך כלל מזים דם על המזבח, ופה אנו מצווים להזות דם על הבית. הזאת דם על הבית זאת הגדרה- בית בישראל זה מזבח, הפתח של הבית זה מקום של עבודת ה' וזה מה שעושה את הבית. מאוד חשוב להגדיר שהבית זה לא מלתעות אריה לא מצב שבו- "לא ראו איש את אחיו". בית, זה מקום שמתרחשת בו עבודת ה', זה מזבח. בבתי שלנו יש מזוזה בפתח של הבית, מזוזה זה כמו תפילין, כמו שאדם מניח תפילין על הראש ועל היד כך הוא מניח מזוזה על הבית. אין מקום בתוך בית של אדם מישראל לכל מה שדומה ללהקת ארבה או למכת חושך. הגדרת הבית מחייבת אותנו הלכתית- אסור לאכול את הבשר מחוץ לבית, מי שמוציא מהבשר החוצה. הבשר נפסל לאכילה, כמו בשר שיוצא מחוץ לעזרה- זה פוסל את הבשר, מה שאתה לא מסכים שיהיה בבית המקדש לא יכול להיות בבית שלך. הבית זה בית מקדש. צריך גם לאכול את הבשר עד חצות כך נפסק להלכה, החל מצאת הכוכבים. עושים קידוש, מספרים את ההגדה, וצריך לאכול סעודת חג, כי את קורבן הפסח צריך לאכול "על השובע", אחרי שכבר שבעים, זאת אומרת שגם אם אנחנו זריזים ומספרים מהר את ההגדה, עדיין לא נשאר הרבה זמן לאכול כבש שלם. המשפחה אמורה לאכול את הכבש עד חצות. חייבים להזמין אורחים אין ברירה, עוד הגדרה מהותית מה זה בית, בית זה מקום של עבודת ה', בית זה גם מקום שמכניסים בו אורחים. בית זה מקום שעסוק בעבודת ה' ועסוק בחסד.

כשיבנה בית המקדש נבוא לירושלים, המון אנשים, וצריך למצוא מכנה משותף, מה שמחבר אותנו באותו בית, הוא ההלל, הרצון להודות להקב"ה. מה שמגבש אותנו זו התהילה, מלשון הילה, להאיר את המציאות, לשפוך אור על העולם כולו. אי אפשר יותר מידי להתפנק ולהחליט עם מי יושבים כי אין יותר מידי בתים. ההלל, זה המכנה המשותף שלנו, ואם השמחה המשותפת שלנו זה להלל את השם, לא יכול להיות שהמכנה המשותף שלנו יהיה מלתעות אריה, זה תרתי דסתרי.

הרבה לפני הפסח מנקים את הבתים, גם זו מצווה בבתיים, "תשביתו שאור מבתיכם". שאור נוצר ע"י זמן, שיוצר תסיסה, ניפוח מלאכותי. להשבית שאור, להשבית את כל מה ששואב זמן, זמן מלאכותי, זמן לא אמיתי, שלא צריך אותו באמת. אי אפשר להשאיר שאור בבית, בתים מתפרקים כשיש שאור בבית, ששואב אנרגיות וזמן ומסיט אותנו לעולמות שונים ומשונים. מישהו היה מעז לשים בתוך בית כנסת שאור?! שאור מאוד מתוחכם עם חוטים ומכשירים מישהו היה מעז לשים בבית המקדש שאור?! זאת החמצה של הבתים. "אין בית אשר אין שם מת"- הבתים המצריים מוכים, ההבחנה היא בין בית לבית, בין בית שיש לו דם על הפתח, שהוא מצהיר שהוא כולו עבודת ה', לבין בית אחר.

מה מוכה? הבכור, הבכורה מוכה. "בחצי הלילה ה' הכה כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה עד בכור השבי אשר בבור" בכל הבתים. מה יש לנו נגד הבכורות? זה נכון שפרעה היה בכור אבל למה כולם אשמים, בכורות שבויים מה הם חטאו? מסביר המהר"ל בספרו גבורות ה', הבכור היה סמל מצרי. היתה מגמה במצרים להאדיר ולהעצים את הבכורות. הבכור מבטא את עוצמת הטבע הראשונית, את עוצמת הטבע חסרת המעצורים. הבכור הוא בן יחיד, הוא לא צריך להתחשב באף אחד, הוא נוצר בדרך כלל מכוחות צעירים וראשוניים מאוד, רעננים מלאי עוצמה. הבכור הוא סמל חברתי, עוצמת חיים בלי צורך להתחשב. יותר מזה אומר המדרש, "אין בית אשר אין שם מת", כי במצרים לא הכו את הבכור מאם אלא מאב, כי נשות מצרים היו מחפשות בכורים צעירים ומזנות תחת בעליהם כדי להוליד בכורים מאב, וכך היה במצרים מצב שבאותה משפחה יש כמה ילדים שהם בכורים, זרע

ראשון, שטוף בעוצמה בלי מעצורים. המצרים שטופים בזימה ועריות. מכת הבכורות שמה אצבע על ערות מצרים, יש בעיה בתוך הבתים, הם מלאי עוצמות חיים, הם מלאי עשירות ורעננות אבל הם גם מלאי זימה ושקר, הם מלאי הסתרות. "ותחזק מצרים על העם לשלחם כי אמרו כולנו מתים" הזהות המצרית מתה. בכל בית בישראל יש רק בכור אחד, אבל הוא לא שלך, מאז שהוא נולד הוא משויך לעבודת ה', "עבודה בבכורות", כל עוצמת החיים של הבית, כל היופי של הבית, כל הראשוניות של הבית- כולה לעבודת ה'.

צריך להחליט החלטות, גם אם קשות, צריך להיפטר מן החמץ ולשרוף אותו גם אם זה לא נעים, קצת מסובך, גם אם זה שואב זמן ואנרגיות. דם הפסח כמו דם המילה מהותם מסירות נפש, מתארות הסרת העורלה המבדילה בין ה' יתברך לאדם. אנשים היו מוכנים למסור את נפשם למות על קידוש ה', אז בטח שאנו יכולים למסור את החמץ שלנו על קידוש ה'.

כל אחד מאיתנו נדרש להניח תפילין מדי יום. התפילין חותמות את פרשת השבוע, "והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים". כנגד הלב ובין העיניים, כנגד המחשבות כנגד המעשים. "קשר תפילין"- למה אנחנו קשורים, למה אנחנו רתומים? הרצועות רותמות אותנו, אנו עבדים לאידיאלים אלווקיים, זה משפיע על החשיבה, על המעשים, גם על הלב, על העיניים. יציאת מצרים היא אירוע חודרני עד לרמת הבית, עד לרמת הפרט, כל פרט צריך להגדיר האם הוא חלק ממכת ארבה או שהוא מניח תפילין בבוקר. להניח תפילין מידי יום זה להכריע הכרעה, מה אנו רואים, מה אנו חושבים להכריע- שאין שאור אצלנו בבית. לתפילין שלנו קוראים "בתים", זו הגדרת בית על היד ועל הראש, ככה קוראים לתפילין. תפילין צריכים גוף נקי ובית של יהודי צריך להיות בית נקי, כולנו מחויבים להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" ופה נמדדת מסירות הנפש לא רק מול האויב בעת הקרב, מסירות נפש על כך שהבית שלנו הוא מזבח והבית שלנו הוא עזרה. ככל שהבתים שלנו יהיו בתים שהמזוזה והתפילין, הם המגדירים אותם, הם יהיו בתים שהם עזרות ובית מקדש ואז יהיה גם בית מקדש בפועל. זה לא מסובך, כשלנו יהיה בית מקדש בבית, יהיה בית מקדש על הר הבית.